

ГУЛЯЄВА Наталія<https://orcid.org/0000-0002-7184-0803>

д. е. н., професор,
професор кафедри маркетингу
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
n.gulyaeva@knute.edu.ua

ВАВДІЙЧИК Ірина<https://orcid.org/0000-0002-2787-0327>

к. е. н., доцент,
доцент кафедри економіки
та фінансів підприємства
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
i.vavdiychyk@knute.edu.ua

МЕЛЬНИК Вікторія<https://orcid.org/0000-0001-5512-536X>

к. е. н., доцент,
доцент кафедри економіки
та фінансів підприємства
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
v.melnyk@knute.edu.ua

ІНВЕСТИЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В ТОРГІВЛІ

Визначаючи стратегічну роль сфери торгівлі особливо в умовах повномасштабного вторгнення рф, підкреслено значення її інвестиційної діяльності як ключового інструменту збереження і зміцнення конкурентоспроможності, забезпечення її сталого економічного розвитку в цілому і в розрізі окремих бізнес-одиниць. Висунуто гіпотезу, що інвестиційна активність виступає ключовим інструментом сталого економічного розвитку та зміцнення конкурентоспроможності підприємств торгівлі України, є невід'ємною складовою стратегічних моделей сучасного бізнесу, модулятором траєкторії його сучасного руху. За умови сприятливої інвестиційної стратегії зазначені взаємозв'язки стають не лише основою стабільності, а й джерелом синергії, що здатна

GULIAIEVA Nataliia<https://orcid.org/0000-0002-7184-0803>

PhD (Economics), Professor,
Professor of the Department
of Economics and Business Finance
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
n.gulyaeva@knute.edu.ua

VAVDIICHYK Iryna<https://orcid.org/0000-0002-2787-0327>

PhD (Economics),
Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Economics and Business Finance
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
i.vavdiychyk@knute.edu.ua

MELNIK Victoria<https://orcid.org/0000-0001-5512-536X>

PhD (Economics),
Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Economics and Business Finance
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
v.melnyk@knute.edu.ua

INVESTMENT DETERMINANTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND COMPETITIVENESS IN TRADE

In defining the strategic role of the trade sector, especially under the conditions of the full-scale invasion by the russian federation, it is important to emphasize the significance of investment activity as a key instrument for preserving and strengthening competitiveness and ensuring sustainable economic development both overall and at the level of individual business units. The study is based on the hypothesis that investment activity is a key driver of sustainable economic development and of strengthening the competitiveness of Ukrainian trade enterprises, an integral component of strategic business models, and a modulator of their contemporary development trajectory. Under a favorable investment strategy, these interrelations become not only a foundation of

посилювати стійкість торговельного сектору, забезпечуючи його інтеграцію у глобальні ланцюги створення нової вартості та підвищення рівня його соціально-економічної ефективності. Розкрито вплив інвестицій на адаптивність підприємств, їхню здатність до інновацій та забезпечення сталого економічного розвитку, зміцнення конкурентоспроможності у кризові періоди функціонування всієї господарської системи країни. Для перевірки гіпотези застосовано загальнонаукові методи дослідження: формалізація, історичний, абстрагування, загальнологічні (аналіз, синтез, індукції, дедукції), узагальнення і сходження від абстрактного до конкретного, специфічні соціально-економічні методи на базі діалектичного підходу пізнання сутності процесу розвитку відповідно до об'єкта і предмета. Інформаційною базою дослідження слугували наукові праці вітчизняних та закордонних науковців з проблематики інвестування, сталого економічного розвитку, формування та оцінки конкурентоспроможності підприємств, матеріали Державної служби статистики України, Національного інституту стратегічних досліджень. Проаналізовано індикатори сталого економічного розвитку торговельної галузі України, охарактеризовано теоретичну інвестиційну модель забезпечення конкурентоспроможності та сталого економічного розвитку підприємств торгівлі України в умовах кризових деформацій та відновлення економічної рівноваги у діяльності бізнесу.

Ключові слова: інвестиції, торговельна галузь, сталий економічний розвиток, конкурентоспроможність, капітальні вкладення, інновації, результативність, бізнес-одиниця, бізнес-процеси, інвестиційні ресурси, інвестиційні ризики.

stability but also a source of synergy that enhances the trade sector's resilience, ensures its integration into global value chains, and increases its social and economic efficiency. The study reveals the impact of investment on enterprise adaptability, innovation capacity, the achievement of sustainable economic development, and the strengthening of competitiveness during crisis periods affecting the country's economic system as a whole. To test the hypothesis, general scientific research methods were applied, including formalization, historical analysis, abstraction, general logical methods (analysis, synthesis, induction, and deduction), generalization, and ascent from the abstract to the concrete, along with specific social and economic methods based on the dialectical approach to understanding the essence of development processes in accordance with the object and subject of the study. The study draws on scientific works by domestic and foreign scholars on investment, sustainable economic development, and the formation and assessment of enterprise competitiveness, as well as materials from the State Statistics Service of Ukraine and the National Institute for Strategic Studies. The research analyzes indicators of the sustainable economic development of Ukraine's trade sector and characterizes a theoretical investment model for ensuring the competitiveness and sustainable economic development of trade enterprises under conditions of crisis distortions and the restoration of economic equilibrium in business activity.

Keywords: investment, trade sector, sustainable economic development, competitiveness, capital investment, innovation, performance, business unit, business processes, investment resources, investment risks.

Jel Classification: E22, L81, O11, R11.

Вступ

Торгівля є органічною складовою економіки країни, що реалізує завершальний етап обороту капіталу в системі суспільного виробництва через забезпечення функціонального зв'язку виробника і споживача визнанням останнім ринковості продукції та сприйняттям її на товарному ринку у всіх сегментах попиту. Саме забезпечення торгівлею функціональної замкнутості на всіх етапах руху капіталу системи господарювання дозволяє розглядати її не тільки як специфічний механізм задоволення базових споживчих потреб населення, а й як потужний господарський елемент системи формування внутрішнього валового продукту, процесу бюджетоутворення, а також

вирішення проблем зайнятості, забезпечення соціально-економічної стабільності.

В умовах воєнного стану значення торгівлі суттєво зросло через переоцінку її ролі як основного постачальника товарів першої необхідності для населення, особливо у прифронтових і фронтових зонах, а також як гуманітарного суб'єкта реалізації суспільних відносин та державної політики захисту населення в умовах війни.

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну спричинило суттєву деформацію системи торгівлі, яка на початок воєнних дій характеризувалась високим рівнем якості товарного забезпечення населення, а також сформованістю галузі за суб'єктами господарювання з практично оптимальною профільністю та спеціалізацією діяльності. Товарна насиченість, технологічна досконалість на майданчиках обслуговування покупців і маркетингового обґрунтування основних товарних стратегій, матеріально-логістичного забезпечення, формування комерційних зв'язків на засадах раціональності, конкурентних переваг та входження в нові промоутерські контури і дії за сучасними критеріями власних *KPI*, осучаснення моделей оцінок конкурентних позицій у зовнішньому середовищі й траєкторій їх розвитку сформували платформу стійкості до руйнівної агресії та забезпечили потенціал виживання галузі.

Ще до введення правового режиму воєнного стану потенціал виживання для торгівлі формувався на основі вже використовуваних до цього моделей антикризового управління, набутих механізмів адаптації в умовах форс-мажорних сценаріїв, підтримки держави, яка запроваджувала в законодавчому і нормативному форматі заходи з посилення мотивації не тільки до збереження чи відновлення втрачених позицій, а й до повернення стратегічних амбіцій розвитку. Відчутними є зусилля держави, спрямовані на формування стратегічної карти відновлення конкурентоздатності економіки України з прив'язкою до її галузевої структури, у межах якої економічний розвиток як процес структурно охоплює етапи збереження потужностей, сталого економічного зростання й виходу на конкурентні темпи економічного розвитку.

Отже, торгівля на рівні кожної господарської складової має пройти цей шлях, відчутити дію ефекту інвестиційного мультиплікатора і акселератора як об'єктивних механізмів інвестиційного забезпечення економічного розвитку системи у прив'язці до результативності вкладення капіталу та формування потенціалу подальших інвестицій. Інвестиції як ключовий чинник та інструмент забезпечення сталого економічного розвитку сучасних систем господарювання розглядають у дослідженнях і публікаціях українські вчені, зокрема як вплив особливостей глобальних викликів, турбулентностей середовища функціонування в умовах воєнного стану, конкурентної динаміки, зміни метрик оцінювання та регламентів діяльності тощо. Увагу

закордонних та вітчизняних науковців зосереджено на окремих факторах, що сприяють забезпеченню сталого економічного розвитку та конкурентоспроможності підприємств.

Стаття *Cui та Brychko (2023)* присвячена комплексному аналізу стану впровадження підприємницького стилю управління в умовах сталого розвитку підприємств та розробці нового методу оцінки ефективності інвестиційного процесу за інноваційним вектором з урахуванням динамічного характеру зовнішніх впливів. Автори детально досліджують взаємозв'язок між оперативним і стратегічним управлінням інноваціями, наголошуючи на важливості інтеграції цих складових для забезпечення ефективного функціонування підприємства в довгостроковій перспективі. Також авторами відзначено системний характер впливу інновацій на діяльність підприємства, що зумовлює необхідність застосування нових методів оцінки їх ефективності та інтеграції інноваційного блоку у загальну стратегію сталого економічного розвитку. Загалом дослідження засвідчує, що координація операційних інновацій у стратегічному вимірі є ключовою умовою успішного забезпечення сталого економічного розвитку підприємств, а комплексний підхід до управління інноваціями сприяє їх ефективній реалізації за поточними оцінками та довгострокову конкурентоспроможність на ринку.

Авторами *Se та Lin (2022)* досліджено вплив на конкурентоспроможність підприємства та стан забезпечення його сталого розвитку. Зокрема, проаналізовано вплив цілей сталого розвитку та інвестиційних стратегій на ефективність організаційної діяльності автомобільних компаній у Китаї, а також зазначено посередницьку роль цього чинника у побудові взаємозв'язку між цілями сталого розвитку, інвестиційними стратегіями та ефективністю організацій в цілому.

У праці *Gutierrez-Broncano et al. (2024)* розкрито поняття і механізм формування впливу гібридної стратегії на результативність малого та середнього бізнесу крізь призму інновацій. Автори наголошують, що поєднання різних стратегічних підходів за ознакою органічності дає змогу підприємствам оперативно реагувати на зовнішні зміни, зокрема шляхом зміцнення інноваційного потенціалу та підвищення ефективності його функціональної реалізації, і, як наслідок, нарощувати конкурентоспроможність. Особливу увагу приділено ролі здатності до швидкої адаптації як ключового фактору забезпечення сталості бізнес-моделей в умовах динамічного ринкового середовища. Наведені у статті висновки мають рекомендаційний характер для українських підприємств торгівлі, для яких впровадження інноваційних рішень і розвиток адаптивних компетенцій виступають як базисні інвестиційні інструменти забезпечення сталого розвитку і зміцнення конкурентних позицій.

Учені *Kannan й Gambetta (2025)* проаналізували вплив технології на результативність процесу сталого розвитку в малих і середніх

підприємствах. Автори виокремлюють ключові фактори, що визначають забезпечення сталого розвитку підприємства: організаційний контекст, технологічні можливості, інновації, управління знаннями та практики реалізації стратегії сталого розвитку. Дослідники підкреслюють, що технології відіграють провідну роль у трансформації МСП, забезпечуючи інтеграцію процесу сталого розвитку у бізнес-модель підприємства з підвищенням ефективності використання ресурсів і зміцненням конкурентних переваг.

У цьому ж сегменті наукових досліджень Гуменюк і Ткачов (2024) зосередили увагу на особливостях фінансування сталого розвитку економіки країни загалом і окремих складових, зокрема в контексті можливостей використання продуктів фінансового інжинірингу при широкому впровадженні цифрових технологій, які мають наповнювати інтенсивні інвестиційні процеси за традиційними схемами фінансового забезпечення, чи в моделях проектного фінансування. Автори доводять, що акцентування саме на інвестиційному підході до обґрунтування базисних засад забезпечення сталого розвитку системи забезпечує одночасно її економічний, соціальний і екологічний добробут.

Berdar et al. (2024) наголошують на тому, що ключовим чинником відновлення економіки України у повоєнний період є інвестиції з потужним інноваційним наповненням. Саме інноваційний характер майбутніх інвестицій має прискорити економічний розвиток окремих суб'єктів господарювання, сприяти суттєвому підвищенню продуктивності праці, створенню робочих місць, форматуванню потужних конкурентних траєкторій і системно виводити економіку України на потужні конкурентні позиції. На основі аналізу інноваційної діяльності сучасних підприємств в умовах воєнних потрясінь автори наголошують на ролі державної підтримки і визначають напрями необхідного її посилення у проактивному періоді й на майбутнє.

Саме в цьому контексті сформувані висновки *Ustymenko* (2024), яка розглядає як основний засіб підвищення конкурентоспроможності та економічної стійкості підприємств України в умовах воєнних потрясінь активну прагматичну позицію держави в контексті підтримки малого і середнього бізнесу на всіх рівнях господарювання, які реалізують стратегії інвестиційного забезпечення за інноваційними траєкторіями. У якості основних бар'єрів автор визначає обмеженість доступу підприємств до фінансових ресурсів, недостатню готовність бізнесу до співпраці з продуцентами інновацій як на стадії їх замовлення, так і на стадії впровадження вже розроблених проєктів. Низький рівень комунікаційності бізнесу по всьому контуру функціонального середовища виступає гальмуючим чинником у процесі інтеграції з міжнародними економічними системами та ринками, а також ефективної взаємодії з державними інституціями.

Таку саму проблему розглядає Атамас (2023), аналізуючи сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні з виділенням

вітчизняного і міжнародного аспекту, перспектив підвищення рівня інвестиційної привабливості економіки, а також визначивши її стартові позиції сьогодні. Включення в комплексну аналітичну модель проблем формування інвестиційного потенціалу економіки на основі оцінки факторів та основних ризиків надає сформованим автором висновкам наукової переконаності та можливості аргументації в інших напрямках інвестиційного аналізу.

Інвестиції як основний шлях виходу з кризового стану економіки України визначають Легкоступ та Саїнчук (2022), формулюючи основні завдання цього процесу в напрямі покращення інвестиційного клімату, зокрема шляхом державного впливу мотивуючого і стимулюючого характеру.

Питання об'єктивної потреби економіки України і вагомості іноземних інвестицій доказово та ілюстративно підняті у публікації Крехівського та Саліхової (2022). Вони аргументують можливості іноземних інвестицій, наголошуючи на їх здатності прискорити процеси модернізації та технологічних інновацій як основу потреби українського бізнесу в ресурсному забезпеченні. Автори підкреслюють необхідність включення їх у національні плани розвитку, що сприятиме концентрації капіталу (зокрема й іноземних інвесторів) при забезпеченні повоєнного відновлення, його спрямування в індустрію, які формують вагомий мультиплікативний ефект в економіці.

Проблематика інвестиційного забезпечення процесів виходу систем господарювання з кризового стану, формування стійкого базису сталого економічного зростання і розвитку економіки України активно висвітлюється у науковій публіцистиці, матеріалах наукових і науково-практичних конференцій різного рівня і масштабу як у макроекономічних аспектах, так і в галузевому розрізі, зокрема щодо окремих господарських одиниць. Зберігаючи загальний принцип однозначності інвестиційного виміру процесу реалізації стратегій розвитку, науковці зосереджуються на особливостях таких процесів у різних галузях економіки: на відмінностях у джерелах генерування чистих грошових потоків як віддачі від інвестицій; на специфіці мобілізації інвестиційних ресурсів; на характері цільових функцій і економічних обмежень у моделях оцінки вартості їх залучення та оптимізації структури; а також на моделях максимізації ефекту від вкладень при оптимально сформованих програмах інвестицій, у розробці політики управління інвестиційними ризиками тощо.

Результати сучасного осмислення науковцями процесів сталого економічного розвитку, їх активне масштабування й поглиблення дають можливість стверджувати, що формується нова парадигма управління цими процесами, де є очевидною потреба у наукових оцінках і прикладних моделях функціональних блоків вирішення цієї магістральної проблеми.

У статті висунуто гіпотезу, що інвестиційна активність є ключовим інструментом сталого розвитку та зростання конкурентоспроможності підприємств торгівлі України, невід'ємною складовою стратегічних моделей сучасного бізнесу, модулятором траєкторії сучасного руху. За умови сприятливої інвестиційної траєкторії зазначені взаємозв'язки стають не лише основою стабільності, а й джерелом синергії, що здатна посилювати стійкість торговельного сектору, забезпечуючи його інтеграцію у глобальні ланцюги створеної нової вартості та підвищення рівня його соціально-економічної ефективності.

Для перевірки гіпотези застосовано загальнонаукові методи: формалізації, історичний, абстрагування, загальнологічні (аналіз, синтез, індукції, дедукції), узагальнення і сходження від абстрактного до конкретного, специфічні соціально-економічні методи на базі діалектичного підходу пізнання сутності процесу розвитку відповідно до об'єкта та предмета. Інформаційною базою дослідження слугували наукові праці вітчизняних та закордонних науковців з проблематики інвестування, сталого розвитку, формування та оцінки конкурентоспроможності підприємств, матеріали Державної служби статистики України, Національного інституту стратегічних досліджень.

Основна частина статті складається з двох розділів: у першому проаналізовано індикатори сталого розвитку торговельної галузі України, у другому – охарактеризовано сучасну інвестиційну модель забезпечення конкурентоспроможності та сталого економічного розвитку підприємств торгівлі України.

1. Інвестиційна парадигма сталого економічного розвитку торговельного сектору України в реаліях воєнного стану

Торгівля як галузь національної економіки, що безпосередньо контактує з середовищем оцінювання якості її діяльності та залежить від цієї оцінки, повинна не лише формувати конкурентні товарні орієнтири, а й забезпечувати високу технологічність організації надання торговельних послуг, її наповненість сучасними технічними засобами за привабливими конфігураціями дизайну і зручності отримання цих послуг. Здатність підприємства швидко впроваджувати інноваційні засоби в торговельні процеси, знаходити нові технологічні рішення та ноу-хау є одним з основних джерел зміцнення їх конкурентоспроможності, яка, за даними дослідження, у період воєнного стану не лише послаблюється, а й активно розвивається.

Крім руйнувань при обстрілах, втрат товарної маси, людських ресурсів через їх переміщення у безпечні регіони або з інших причин, підприємства торгівлі України стикаються з проблемами страхування і відшкодування витрат, напруженістю застосування власних резервів, підтримки необхідного рівня робочого капіталу і збереження поточної працездатності персоналу. Фактично за функціонування торгового

бізнесу в цих умовах відбувається розбалансування фінансово-господарського механізму, але, як це не дивно, підприємства зміцнюють свій потенціал виживання і майбутнього розвитку шляхом інноваційного підходу. Стрімко розвивається система е-комерції та омніканальна організація торгівлі, раціоналізуються логістичні маршрути за обсягами поставки й за витратомісткістю, насичується сучасними технологіями система управління підприємством на засадах цифровізації обліку, вартісних та організаційних індикаторів комерційних операцій, а також моделей аналізу і планування показників фінансово-господарської діяльності в регламентах чинних і прийнятих підприємством стандартів бухгалтерського та управлінського обліку.

Глибину руйнувань економіки України, вартісні оцінки втрат під час повномасштабного вторгнення РФ оцінюють численні публікації установ статистики, аналітичних інституцій в Україні та за кордоном. У дослідженні, підготовленому групою Світового банку, урядом України, Єврокомісією та ООН, розмір втрат і відповідно вартість повоєнного відновлення в Україні станом на кінець 2024 р. визначалась майже у 524 млрд дол. США, що перевищує попередні оцінки на 38 млрд дол. США. Найбільше постраждали житловий сектор, транспорт, енергетичні і видобувні потужності, торгівля та промисловість. У регіональному вимірі найвідчутнішими є Донецька, Луганська, Харківська, Київська, Чернігівська та Запорізька області. За даними дослідження (*World Bank, 2024*), шкода для України на момент оцінки ситуації безпосередньо становила майже 176 млрд дол. США.

Тільки через руйнування втрачені темпи економічної динаміки України, досягнуті у довоєнний період, для торгівлі, крім руйнувань інфраструктури, додалась криза сфери логістики та, головне, зниження платоспроможного попиту на внутрішньому ринку.

Передумови, що склалися в реаліях воєнного стану, експерти вважають стартовими у справі реанімації економіки України і виведенні її на конкурентні позиції в розрізі таких завдань, як відновлення інфраструктурного комплексу, розбудова логістичної системи загалом і з прив'язкою до специфіки галузей, зміцнення енергетичної безпеки, стимулювання внутрішнього попиту на товарних ринках тощо, що передбачає цільову концентрацію фінансових ресурсів як державних, так і приватних, а також можливостей залучення зовнішньої донорської допомоги, зокрема в межах дії чинних механізмів та європейських інструментів (План для *Ukraine Facility 2024–2027*, б. д.) на відтворення локомотивних сфер економіки для запуску всього контуру суспільного виробництва у стійкі процеси економічного розвитку.

Капітальні інвестиції у таких умовах набувають системоутворюючого значення, сприяючи забезпеченню макроекономічної стабільності та фінансової самодостатності держави. Інвестиційні ресурси є особливо затребувані в таких стратегічно важливих секторах

економіки, як транспортна та цифрова інфраструктура, енергетика, агропромисловий комплекс, промисловість з виробництва продукції подвійного призначення, торгівля та сфера послуг. Це має системно формувати конкурентоспроможний національний виробничий комплекс на нових технологічних платформах, ефективно функціонувати в умовах набуття достатнього запасу економічної безпеки та забезпечувати сталий розвиток територій.

Передумовою висхідного руху економіки України у майбутньому є нарощення валового нагромадження основного капіталу у всіх ланцюгах і на всіх майданчиках суспільного виробництва. Це зосереджується на реальних процесах інвестування в основні засоби та ресурси й забезпечує динаміку економічного зростання. Інвестиції в основний капітал з інноваційним змістом є засобом підвищення продуктивності праці на модернізованій виробничій базі, а також створення високотехнологічних робочих місць, досягнення якості продукції у метриках прогресивних стандартів, еталонів за критеріями конкурентоспроможності на національному та глобальних ринках.

Аналізуючи динаміку рівня валового нагромадження основного капіталу в Україні за 2020–2024 р. (у % до ВВП), (рис. 1), слід відзначити наявність циклічного характеру коливань параметрів з підвищенням бази відхилень як прояв чутливості інвестиційного середовища до зовнішньополітичних та економічних шоків.

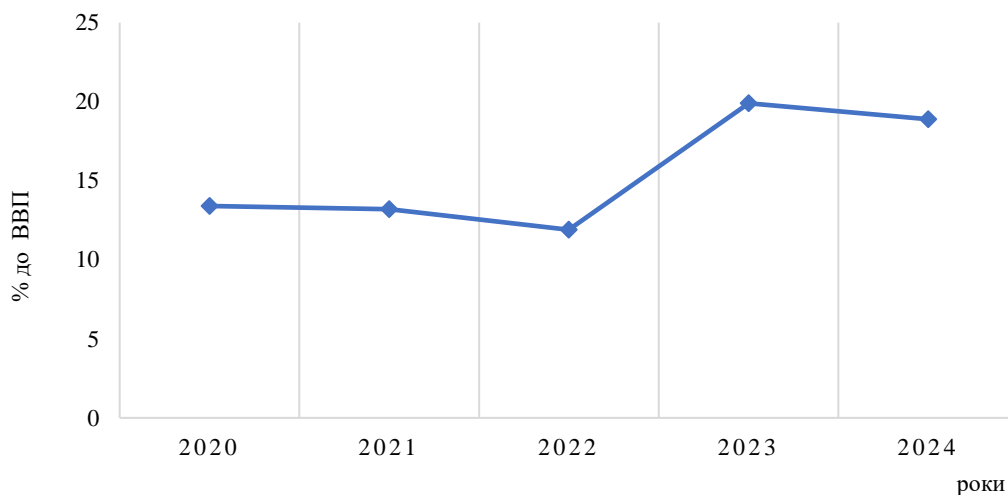

Рис. 1. Рівень валового нагромадження основного капіталу в Україні у 2020–2024 рр.

Джерело: складено авторами за даними Державної служби статистики України (б. д.).

У період пандемії *COVID-19* у 2020–2022 рр. спостерігалось поступове зниження цього показника, а з повномасштабним вторгненням РФ у 2022 р. майже критично скоротилися приватні капіталовкладення внаслідок ускладнення доступу до фінансових ресурсів,

згортання програм самофінансування проєктів через пряму загрозу втрати вкладень. Однак у 2023 р. зафіксовано різке зростання цього показника, що припадає на період запуску міжнародних програм підтримки, мобілізації грантового та змішаного фінансування в межах ініціативи *Ukraine Facility*, а також реалізації національних програм стимулювання інвестицій (зокрема державних гарантій на інвестиційні проєкти). Коливання частки капітальних інвестицій у 2024 р., але із збереженням рівня значно вищого, ніж у попередні воєнні роки, має причини переважно організаційного характеру, без руйнування загальної моделі інвестиційного забезпечення процесів стабілізації і формування потенціалу розвитку в країні.

Зміна інвестиційної динаміки у 2024 р. може бути також з обережністю інтерпретована як трансформація процесів від екстреного відновлення критичних галузей до поступового переходу до стратегічного розвитку економіки в системній конструкції. Ключовою причиною зростання валового нагромадження основного капіталу в Україні у цей час стала гостра необхідність мобілізації ресурсів в оборонно-промисловий комплекс для забезпечення національної безпеки та орієнтації виробничого сектору на воєнні потреби. Водночас така структура інвестицій формує унікальну основу для розвитку в оборонній сфері технологій, які можуть стати драйвером повоєнного економічного розвитку та зміцнення експортного потенціалу країни.

Головними чинниками відновлення інвестиційної активності в економіці стало пріоритетне фінансування капіталовкладень в оборонно-промисловий комплекс та у відновлення зруйнованої інфраструктури. Ці ініціативи реалізувалися передусім шляхом державного фінансування. Вагомим підтримуючим чинником стала допомога міжнародних партнерів, зокрема у відновленні соціальної інфраструктури (шкіл, дитсадків, лікарень, бомбосховищ), а також транспортної інфраструктури (доріг, мостів тощо). Поступово посилювалась й інвестиційна активність у корпоративному секторі економіки (Базилюк та ін., 2025).

Аналіз динаміки капітальних інвестицій за видами економічної діяльності в Україні у 2020–2024 рр. дозволяє виявити ключові тенденції зміни інвестиційної активності в умовах тривалої високої економічної турбулентності, спричиненої як внутрішніми структурними викликами, так і потрясіннями через повномасштабне вторгнення. Загалом обсяг капітальних інвестицій зріс з 419.8 млрд грн у 2020 р. до 534.4 млрд грн у 2024 р. (рис. 2), що можна вважати ознаками поступового відновлення економіки після кризових потрясінь, пов'язаних з пандемією *COVID-19* та руйнуваннями за воєнного часу. Особливістю процесу є те, що інвестиційна активність в Україні в основному проявилась у стратегічно важливих секторах економіки. Однак інтенсивність зростання за видами економічної діяльності є нерівномірною, на що вказують очевидні дисбаланси у структурі сукупних капіталовкладень.

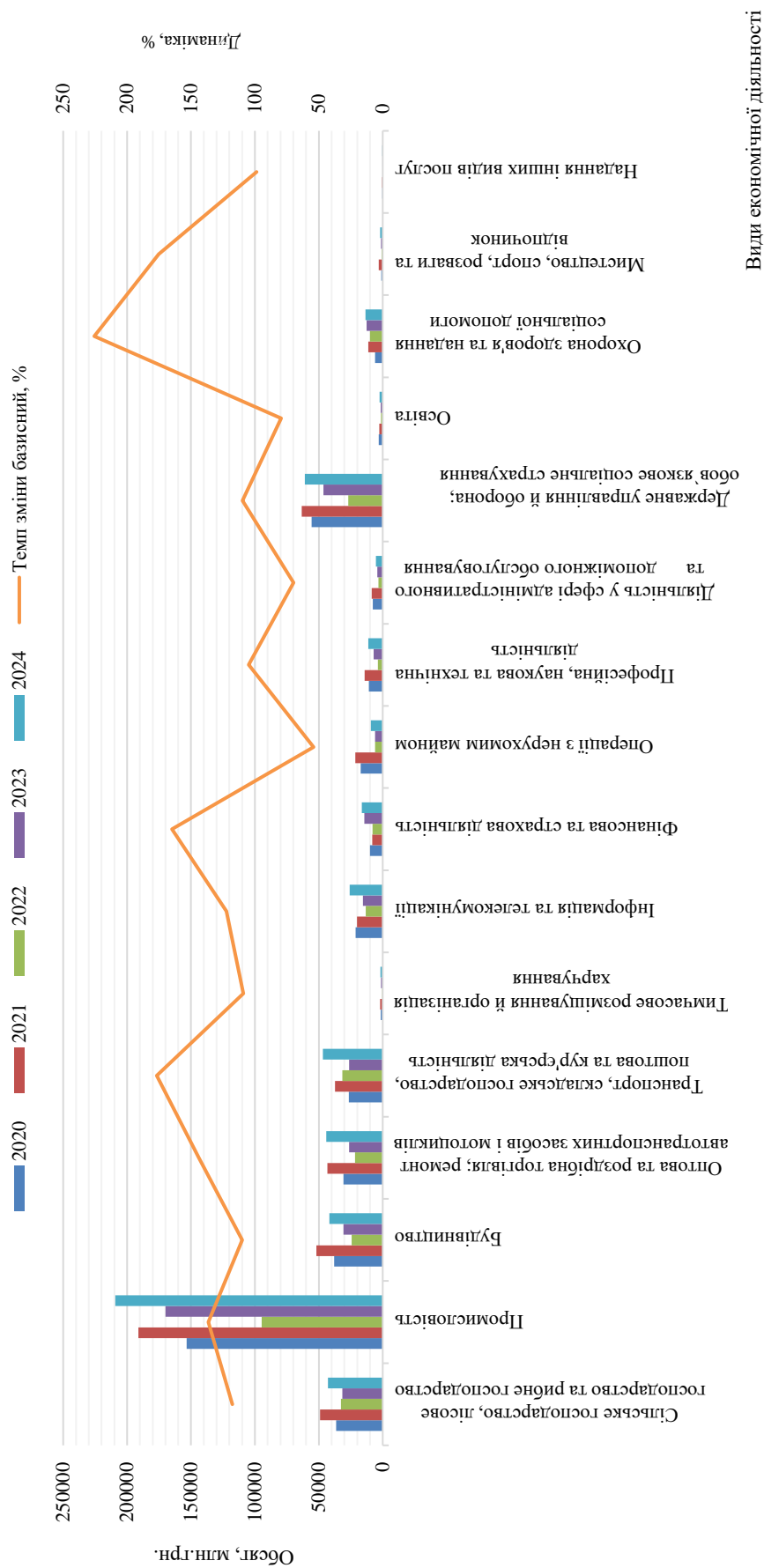

Рис. 2. Капітальні інвестиції суб'єктів господарювання України за видами економічної діяльності за 2020–2024 рр.

Джерело: складено авторами за даними Державної служби статистики України (б. д.).

За зростаючою інтенсивністю інвестиційної діяльності визначимо такі сектори економіки країни: сільське господарство (118%), промисловість (136%), будівництво (110%), де реалізується державна політика підтримки виробничого потенціалу та забезпечення продовольчої безпеки країни. Намагання держави забезпечити гармонійність і системність програм розвитку економіки проявляється у зростанні інвестицій у сферу інформації та телекомунікацій (122%), фінансової діяльності (165%) за проектами цифровізації та модернізації фінансової інфраструктури, у тому числі і на повоєнну перспективу.

Таким чином, узагальнена структурна характеристика капітальних інвестицій за останні п'ять років свідчить про оновлення системи пріоритетів: посилення інвестиційного впливу на розвиток медичної, фінансової, торговельної та промислової сфери, які відчують підвищене навантаження у процесах адаптації економіки до умов воєнного стану та формування потенціалу відновлення у повоєнний період.

2. Конкурентоспроможність та сталий розвиток підприємств торгівлі України: інвестиційна модель забезпечення

Збереження набутої конкурентоспроможності та відновлення потенціалу економічного розвитку в сучасних умовах адаптації національної економіки до впливів зовнішньої воєнної агресії, глобальних економічних викликів практично безпосередньо залежить від реальної інтенсивності діяльності підприємств торгівлі. Торгівля як важлива складова господарського комплексу країни відіграє системоутворюючу роль у формуванні споживчого ринку за структурою попиту населення, підтримці економічної активності в регіонах та забезпеченні фіскальної стабільності.

В умовах непередбачуваних потрясінь і турбулентностей середовища функціонування підприємства торгівлі потребують впровадження сучасних механізмів збереження та розвитку конкурентних переваг у довгостроковому вимірі. Множинність дестабілізуючих факторів ускладнює традиційно побудовані схеми стратегічного планування та оперативного управління діяльністю суб'єктів господарювання, моделі яких мають бути доповнені параметрами, формалізованими у функціональних залежностях, по суті – новими матрицями детермінант.

Практика діяльності підприємств торгівлі передбачає дедалі ширше використання сучасних автоматизованих систем управління товарооборотом, маркетингових моделей обробки і застосування великих даних для прогнозування попиту тощо. Це є відбиттям вже здійснених інвестицій (як внутрішнього, так і зовнішнього походження) і об'єктивної потреби у значних подальших інвестиціях у ці об'єкти. Результативність інвестиційного впливу на доведену у поточному періоді здатність підприємств торгівлі України вижити і зберегти потенціал розвитку в умовах воєнного стану підтверджено підвищенням продуктивності праці, масштабуванням бізнесу і створенням нових робочих місць. Тобто розвитком людського капіталу за сучасними критеріями якості, зміцненням інтеграційних зв'язків з

іноземними партнерами, нарощенням експортно-імпортного потенціалу та запасу економічної безпеки і конкурентоспроможності.

Отже, інвестиції у торговельну сферу дозволяють зберегти і синхронно розвивати вагомий елемент економіки країни, що забезпечує системність функціонування її господарського механізму, стійкість ринку як у внутрішньому, так і у зовнішньому вимірі.

Статистичний профіль оцінки діяльності підприємств торгівлі України з 2020 по 2024 рр. не виявляє стійкість тенденцій зміни показників, оскільки аналітичний масив повсякчас доповнюється даними щодо чинних факторів, які або стимулюють, або гальмують їх розвиток, що розширює поле аналізу і потребує додаткових інструментів забезпечення співставності (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності підприємств торгівлі України за 2020–2024 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Товарооборот підприємств оптової торгівлі, млрд грн	2462.60	3377.40	2768.30	3382.00	3477.22
Темп зміни товарообороту підприємств оптової торгівлі, %	–	137.15	81.97	122.17	102.82
Товарооборот роздрібною торгівлі, млрд грн	1201.60	1443.80	1396.30	1855.40	2171.98
Темп зміни обороту роздрібною торгівлі, %	–	120.16	96.71	132.88	117.06
Товарооборот підприємств роздрібною торгівлі, млрд грн	868.3	1044.5	971.1	1248	1511
Темп зміни товарообороту підприємств роздрібною торгівлі, %	–	120.29	92.97	128.51	121.07
Кількість діючих підприємств торгівлі, од.	98369.00	97038.00	67395.00	79577.00	71430.0
Темп зміни кількості діючих підприємств торгівлі, %	–	98.65	69.45	118.08	89.8
Залишкова вартість основних засобів та нематеріальних активів підприємств торгівлі (станом на кінець року), млрд грн	228.60	240.70	260.60	277.50	337.9
Темп зміни залишкової вартості основних засобів та нематеріальних активів підприємств торгівлі, %	–	5.29	8.27	6.49	121.8

Джерело: складено авторами за даними Державної служби статистики України (б. д.).

Аналіз динаміки ключових показників діяльності підприємств торгівлі у 2020–2024 рр. охоплює періоди масштабних кризових явищ в Україні, таких як пандемія COVID-19, економічна турбулентність та логістичні деформації у товарному забезпеченні, прямі руйнування і втрати у період воєнного стану тощо. Однак галузь вистояла й не

втратила мотивацію до розвитку. Загалом товарооборот роздрібної торгівлі зріс з 1201.6 млрд грн у 2020 р. до 2171 млрд грн у 2024 р. Це можна вважати ознакою збереження і нарощування внутрішнього споживання і попиту, успіхом гнучкості ритейлу у зміні технологій торгового обслуговування – *on-line* продажі, розвиток засобів доставки, впровадження систем маркет-плейс. Але на формування показників вплинула також інтенсивність інфляції. До того ж одночасно зменшувалась кількість діючих підприємств торгівлі, особливо у 2022 р., коли темп їх скорочення сягнув 15.3%. Частина підприємств опинилася в зоні активних бойових дій, в окупації, частина переміщена у безпечні регіони та й досі не набула господарської визначеності. Помірність темпів падіння кількості підприємств торгівлі є підтвердженням їх високої здатності до виживання. Позитивним сигналом для визначення перспектив сталого економічного розвитку є факт зростання залишкової вартості основних засобів і нематеріальних активів, що зростає з 228.6 млрд грн до 277.5 млрд грн у 2023 р.

За загальною оцінкою інвестиційної активності в торгівлі слід конкретизувати обрані її напрями – оновлення інфраструктури і зміцнення потенціалу підприємств за інноваційним підходом, модернізація систем управління тощо. Отже, попри реальну загрозу руйнування і втрат, торговельна галузь демонструє ознаки поступового переходу до перехідної економічної моделі, що базується на структурній адаптації товарної політики, оснащенні технічними засобами нового покоління та модернізації моделей оцінки конкурентоспроможності та їх реалізації за критеріями інноваційного змісту і обґрунтування цільового рівня економічної безпеки.

У цьому контексті особливого значення набувають сучасні концепції сталого розвитку господарських систем, що побудовані на критеріях збалансованості економічних інтересів, екологічної та соціальної відповідальності та ефективності їх функціонування.

У цій методологічній конструкції реалізація принципів забезпечення сталого економічного зростання та розвитку господарських систем декларується як інструмент підвищення їх конкурентоспроможності, ефект від застосування якого проявляється у зміні параметрів діяльності, зокрема через формування таких здатностей, як адаптивність, інноваційність і оперативність реагування на виклики динамічного ринкового середовища.

За твердженням Пилипенко (2020), сталий розвиток є одним з найважливіших чинників забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах господарювання у парадигмі стратегічного управління, який автор структурно визначає як сформовану послідовність якісних змін характеристик у поточному та довгостроковому періодах за цільовою функцією системного взаємозв'язку у збалансованому механізмі управління розвитком економічної, соціальної та екологічної підсистем підприємства за викликами зовнішнього середовища.

Наведене визначення досить широко підтримується у сучасних наукових дискурсах і дозволяє узагальнити підходи та вибудувати таку сутнісну характеристику процесу: *сталій економічний розвиток підприємства* – це процес довгострокового збалансованого висхідного руху господарської системи з переходом у більш високі фази життєвого циклу на основі досягнення цільових темпів економічного зростання з одночасним формуванням достатнього рівня економічної безпеки та соціальної відповідальності, узгодженням інтересів усіх суб'єктів взаємодії у зовнішньому середовищі на основі обґрунтованої моделі оперативної адаптивності.

Отже, здатність підприємства швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища та відновлювати економічну рівновагу системи забезпечує збереження конкурентних позицій і зміцнення довгострокової конкурентоспроможності.

У контексті концепції сталого економічного розвитку підприємства функціональну дієздатність системи забезпечують такі невід'ємні її елементи: виробнича, кадрова, маркетингова, фінансова та інвестиційна домінуючі сфери, що є органічними складовими механізми формування довгострокової та стабільної ефективності й конкурентоспроможності суб'єкта господарювання за обґрунтованими еталонами присутності на ринку.

Серед зазначених складових особливого значення набуває інвестиційна домінуюча сфера, ключовим призначенням якої є оновлення технологічної бази діяльності, нарощення виробничого потенціалу, запровадження нових бізнес-моделей, підвищення енергоефективності та екологічної безпечності, розвитку людського капіталу за сучасними критеріями якості тощо. Інвестиції створюють унікальні конкурентні переваги, які у короткостроковому періоді можуть бути недоступними іншим гравцям на ринку.

Таким чином, інвестиційна активність з інноваційним наповненням є не лише умовою сталого економічного зростання і розвитку, а й визначальним чинником зміцнення конкурентної позиції підприємства, яке вже сформувало високий технологічний рівень, гнучкість з огляду на нестабільність середовища функціонування. Потреба в інвестиціях у торговельній галузі постійно зростає, попри стреси воєнного стану. Пряме відновлення матеріально-технічної бази, її модернізація, інноваційні перетворення системи управління, цифровізація бізнес-процесів, розробка і впровадження сучасних логістичних проєктів та інфраструктури, технологічне осучаснення та оснащення процесів обслуговування кінцевих споживачів – це укрупнена характеристика напрямів вкладення капіталу в торгівлі.

З погляду сьогоденного планування відновлення галузі за сучасними стандартами, наведені реперні акценти складають карту напрямів інвестиційного забезпечення у стратегічному полі розвитку, яка враховує потенційний поступ науково-технологічного прогресу і можливість значного розширення й поглиблення інноваційності змісту, зміни метрик оцінювання конкурентних переваг.

Рис. 3. Структурна характеристика інвестицій в торговельній галузі за обсягами вкладень у матеріальні та нематеріальні необоротні активи України у 2020–2024 рр., у %

Джерело: сформовано авторами за даними Державної служби статистики України (б. д.).

На *рис. 3* представлено динаміку обсягів інвестицій у необоротні активи підприємств торгівлі у 2020–2024 рр. з розподілом на матеріальну та нематеріальну складову. Загальний аналіз їх обсягів у 2020–2024 рр. доводить обґрунтованість низки важливих висновків щодо трансформації інвестиційної поведінки галузі в умовах глибоких економічних та безпекових викликів. Отже, упродовж досліджуваного періоду спостерігались значні коливання обсягів капітальних вкладень, які відображають реакцію бізнесу на кризові процеси – пандемію *COVID-19*, повномасштабне вторгнення РФ, руйнування інфраструктури та зниження купівельної спроможності населення як головного фактора розвитку товарообороту.

Відновлення інвестиційної активності відбулося у 2024 р.: обсяг інвестицій в галузі становив понад 80 млн грн, що майже вдвічі перевищує показники попередніх років. Очевидними є ознаки поступового відновлення бізнесу, який в цей період відчуває підтримку з боку держави, міжнародних партнерів та інституційного сектору управління економікою країни. Є логічним, що основний обсяг інвестицій стабільно спрямовувався на розвиток матеріальних активів у контексті реальної потреби підприємств у відновленні їх матеріально-технічної бази, інфраструктурних потужностей і логістичного забезпечення торговельної діяльності у контурі комерційної взаємодії. Характерним для цього періоду є не відтворення втрачених основних засобів, а реалізація проєктів їх розвитку за екстенсивним та інтенсивним підходами та за сучасними критеріями прогресивності та інноваційного наповнення. Відносно збалансована структура інвестицій у нематеріальні активи підприємств торгівлі за 2020–2024 рр. (див. *рис. 2*), де частка інвестицій у нематеріальні активи залишається суттєвою й коливається в межах 5–7%, свідчить про збереження стратегічного курсу галузі на підтримку нематеріальних чинників посилення конкурентоспроможності підприємств торгівлі –

впровадження цифрових технологій, сучасного програмного забезпечення, модернізація брендингу, маркетингових технологій та інновацій в управлінні бізнесом.

Підтримання відносної стабільності таких інвестицій, навіть у періоди економічних потрясінь свідчить про вже сформовану стратегічну орієнтацію підприємств на довгострокову конкурентну траєкторію – розширення сегменту присутності на товарному ринку при стійкій позиції конкурентних переваг, запровадження інноваційних засобів формування стійкої аудиторії споживачів та ефективних моделей комерційної взаємодії з контрагентами по угодах тощо. Тобто вибір інноваційних інструментів інвестування є індикатором переходу торговельного бізнесу до моделі сталого економічного розвитку на основі функціонуючих нематеріальних цінностей як складової рівноважного руху економіки в цілому.

Таким чином, розвиток підприємств торгівлі в останні роки демонструє приклади поєднання короткострокових потреб у матеріальному оновленні з довгостроковими інвестиціями в нематеріальний фактор зміцнення конкурентоспроможності, що відповідає концепції сталого розвитку систем господарювання і зміцнює позиції торговельного сектору в умовах турбулентної економіки.

Як доводить статистика, ці завдання торгівля розв'язує в абсолютній більшості періодів аналізу на основі самофінансування інвестиційних заходів, що суттєво стримує темпи нарощування вкладень (табл. 2).

Таблиця 2

Джерела фінансування капітальних інвестицій за видом економічної діяльності "Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів" України за 2020–2024 рр.

Джерело	2020		2021		2022		2023		2024	
	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %	Обсяг, млн грн	Частка, %
Кошти місцевих бюджетів	2.13	0.01	44.60	0.10	–					
Власні кошти підприємств та організацій	28865.49	94.08	42722.25	98.42	21216.57	97.45	25942.85	98.83	43161.77	97.74
Кредити банків та інших позик, млн грн	1713.21	5.58	634.34	1.46	533.75	2.45	277.69	1.06	904.77	2.05
Кошти інвестиційних компаній, фондів тощо, млн грн	–		4.73	0.01	–					
Усього	30683.20		43405.91		21772.37		26249.67		44158.74	

Джерело: складено авторами за даними Державної служби статистики України (б. д.).

Хоч аналіз динаміки обсягів та структури капітальних інвестицій у галузі торгівлі України протягом 2019–2023 рр. засвідчує їх зростання у 2024 р. у 1.44 раза порівняно з 2020 р. У цей період інвестиційне забезпечення галузі здійснювалося власними коштами підприємств та організацій (частка яких стабільно перевищує 94% у загальному обсязі капітальних вкладень), до того ж простежується успадкована висока залежність інтенсивності процесів інвестиційного розвитку від внутрішніх фінансових можливостей самих суб'єктів господарювання.

Частка кредитів банків та інших позик протягом досліджуваного періоду коливалася у межах від 2 до 6%, і це недостатній для підтримки темпів економічного розвитку рівень використання боргових інструментів у фінансуванні інноваційних процесів.

Отже, сучасна модель інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання в торгівлі є переважно самофінансованою, що водночас обмежує можливості прискорення структурних трансформацій галузі та зумовлює необхідність удосконалення механізмів державного стимулювання та залучення інституційних інвесторів.

З позицій сталого розвитку, розширення частки реальних інвестицій у нематеріальні активи відображає поточну адаптацію торговельного сектору та його модифікацію відповідно до сучасних інноваційних моделей і наявних реалій діяльності, а також актуалізує необхідність переоцінки власної ринкової позиції та траєкторії її розширення з достатнім запасом конкурентоздатності, попри глибоку невизначеність перспектив діяльності і агресивність зовнішніх факторів.

Позитивна динаміка капітальних вкладень, збереження фокусу на інноваційній складовій, а також зростання загального обсягу інвестицій у 2024 р., за загальною оцінкою, є ознакою реальних процесів відновлення економічної активності, нарощування інвестиційної спроможності підприємств торгівлі України та формування передумов для набуття ними запасу конкурентоспроможності у довгостроковому періоді на засадах сталого економічного розвитку.

Статистична візія потужності інвестицій у торговельний бізнес та рівня їх інноваційності (табл. 3) підтримує попередні висновки і демонструє чітко виражену позитивну тенденцію нарощування інвестиційної та інноваційної активності в галузі. За п'ятирічний період обсяг інвестицій у підприємства показав приріст на 23.3%. Це свідчить про зростання довіри інвесторів до сфери торгівлі України, підвищення її інвестиційної привабливості та посилення орієнтації на розвиток і модернізацію.

Таблиця 3

Показники залучення інвестицій та використання інновацій підприємств торгівлі України за 2019–2023 рр.

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Обсяг інвестицій у підприємства торгівлі, млрд грн	59.6	63.0	66.4	69.8	73.5
Частка підприємств торгівлі, що впроваджували інновації, %	13.2	14.5	15.7	16.3	17.1
Кількість інноваційних проектів у сфері торгівлі, од.	263	278	295	310	328
Обсяг витрат на інновації у сфері торгівлі, млрд грн	5.2	5.7	6.1	6.5	7.0

Джерело: складено авторами за даними Statista (n. d.).

Крім того, слід зазначити позитивні зміни безпосередньо і в інноваційній діяльності. Частка підприємств, що впроваджують інновації, помітно зросла, і це свідчить про адаптацію бізнесу до сучасних технологічних викликів, впровадження цифровізації усіх операційних процесів, формування чітких контурів конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках. Опосередковано досягнення нової якості функціонування підприємств через інноваційну активність доводиться статистикою впровадження інноваційних проєктів у сфері торгівлі, кількість яких упродовж досліджуваного періоду постійно зростала (див. *табл. 3*).

Деталізують параметри цього процесу дані про стале нарощування обсягів витрат на інновації в торгівлі, що можна вважати свідченням стратегічного переорієнтування підприємств торгівлі України на модернізацію технологічного процесу забезпечення з оптимізацією операційних схем та впровадження нових бізнес-моделей. За загальною оцінкою, ці тенденції приймаються за ознаку поступового зміцнення інвестиційного потенціалу торговельної галузі України за інноваційним принципом і змістом реформування діяльності.

Отримані результати дослідження процесів формування конкурентоспроможності підприємств торгівлі України та передумов їх стійкого економічного зростання в реаліях воєнного стану можна вважати верифікацією вже прийнятих наукою і практичним бізнесом теоретичних моделей управління в цьому сегменті фінансово-господарської діяльності.

Загальні та спеціальні методи оцінки конкурентоспроможності підприємств, що прийняті в теоретичній і прикладній інтерпретації, базуються передусім на оцінці інвестиційного забезпечення цього напрямку реалізації управлінського впливу.

Так, за позиціями, наведеними на *рис. 4*, можна формалізувати зміст напрямів діяльності підприємства у проєкції на зміст об'єктів оцінки його конкурентоспроможності, місце інвестицій у забезпеченні їх необхідного рівня, сформувані інструментарій реалізації, а також метрики виміру впливу на параметри матриць кількісної характеристики конкурентної позиції, прогнозування її розвитку у майбутньому.

Питання інвестиційного виміру процесів економічного зростання підприємств у контексті забезпечення цільових його темпів найбільш переконливо формалізовано в економіко-математичній інтерпретації *Damodaran (2025)*. За узагальненим виглядом модель має лінійне рівняння залежності цільових темпів економічного розвитку підприємства у періоді n , від рівня капіталізації отриманого ним нерозподіленого прибутку b у періоді $n-1$, який вважається потенційним джерелом реінвестицій та рівня доходності власного капіталу підприємства також у періоді $n-1$:

$$g_n = b \cdot ROE,$$

де: g_n – сталий темп зростання прибутку;
 b – рівень капіталізації нерозподіленого прибутку;
 ROE – рентабельність власного капіталу.

Якщо набута рентабельність власного капіталу (*ROE*) у періоді *n*-1 становила 8%, а за чинною політикою підприємства капіталізується 40% отриманого чистого прибутку, то в подальшому періоді це може забезпечити темпи економічного зростання $g_n = 8 \cdot 0.4 = 3.2\%$.

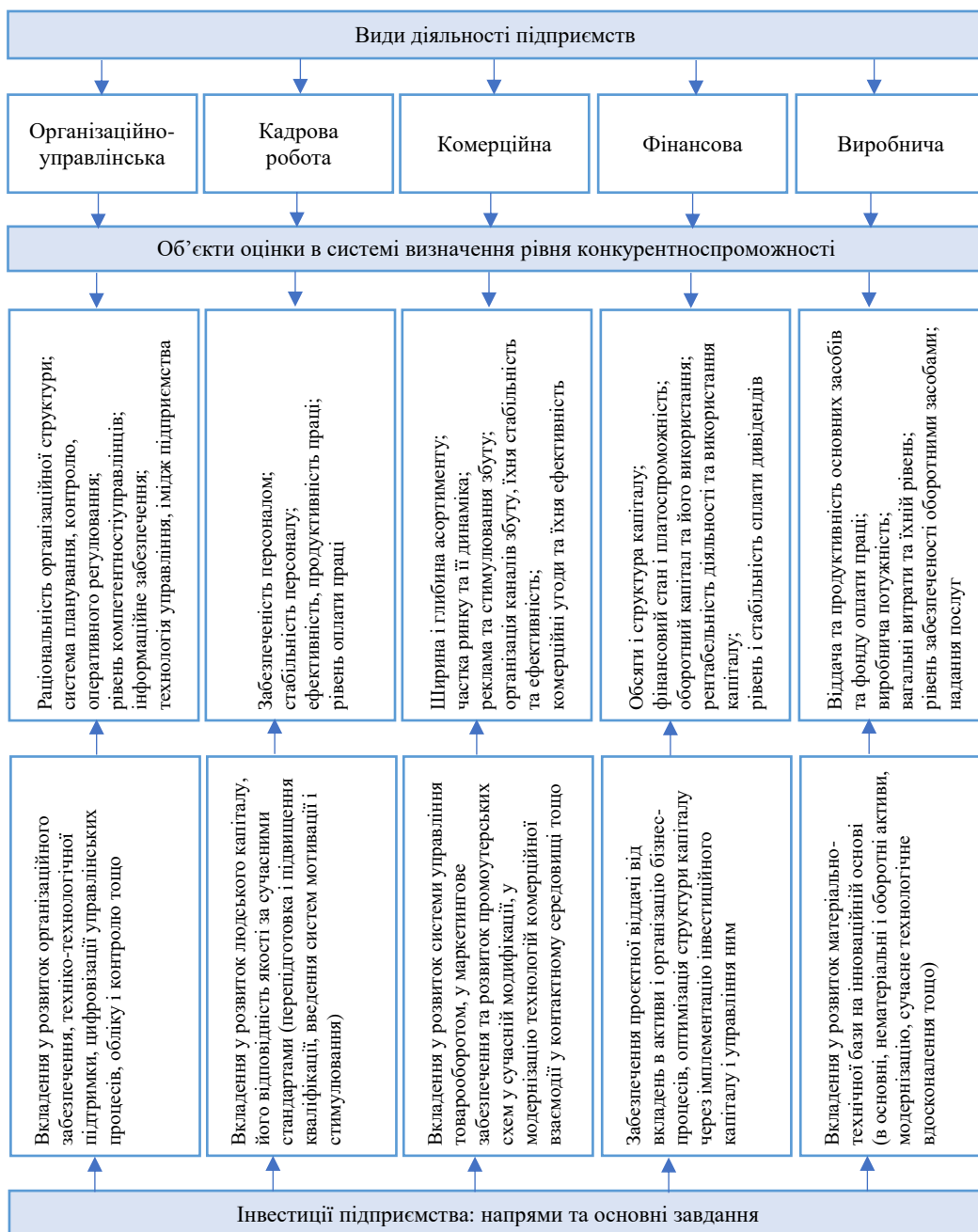

Рис. 4. Інвестиційне забезпечення рівня конкурентоспроможності підприємства торгівлі за напрямками діяльності та об'єктами оцінки

Джерело: складено авторами.

Теоретична позиція сучасних науковців щодо факторних залежностей, їх формалізації в економіко-математичних моделях і отримані результати системного аналізу стану й перспектив розвитку

підприємств торгівлі України в реаліях воєнного стану співпадають за методологічним підходом, що дозволяє з певною мірою впевненості прогнозувати траєкторії розвитку цієї господарської системи, досліджуючи характер і зміст чинників, які генерує середовище функціонування в умовах форс-мажорної напруги, подолання кризи, відновлення здатності до сталого економічного зростання та розвитку, нарощення конкурентоспроможності з виходом на стійкі конкурентні позиції на ринку.

Висновки

Повномасштабне вторгнення РФ стало однозначною причиною руйнування майнового каркасу торговельного сектору економіки України, що зумовило прямі значні витрати бізнес-активів та деформацію господарської системи, змінивши парадигму функціонування підприємств із розв'язкової на адаптивну та антикризову; розрив комерційних контурів діяльності при втраті безперервності логістичних ланцюгів та каналів постачання; послаблення товарного забезпечення, зниження обсягів товарообороту внаслідок кризового стану інфраструктури та падіння платоспроможності населення тощо.

Результати проведеного дослідження доводять, що, попри драматичне екзогенне середовище діяльності, підприємства галузі продемонстрували високу адаптивність і стійкість, оперативно переорієнтовуючись на інноваційні технологічні платформи і нові бізнес-моделі за вектором збереження їх конкурентоспроможності й гідної позиції на ринку.

Стратегічні зусилля з модернізації матеріально-технічної бази, впровадження цифрових технологій та інноваційних підходів до управління діяльністю підприємств торгівлі у цих складних умовах ресурсно та інструментарно сформували потенціал сталого розвитку галузі.

У контексті зазначеного підприємства торгівлі України поступово трансформують свій організаційно-економічний механізм відповідно до сучасних стандартів та критеріїв розвитку, закладаючи основу інтенсивного нарощування темпів економічного зростання, реалізуючи програми максимізації з переходом до динамічної моделі довгострокового економічного розвитку.

Узагальнення теоретичних підходів до оцінки передумов, засобів та моделей забезпечення сталого економічного розвитку господарських систем, їх особливостей у кризовий період, результати дослідження реальних процесів функціонування у форс-мажорних умовах торговельної галузі як сегмента економіки України дозволяють сформулювати його визначення у теоретичній площині як процесу довгострокового збалансованого руху системи на основі досягнення цільових темпів економічного зростання з одночасним формуванням достатнього рівня економічної безпеки та соціальної відповідальності, узгодження інтересів усіх суб'єктів взаємодії на основі обґрунтованої моделі оперативної адаптивності.

На доповнення до методологічного інструментарію управління цим процесом сформульовані основні принципи його здійснення: адаптивність, інноваційність, оперативність реагування на виклики ринкового середовища. Збереження конкурентоспроможності підприємств

органічно забезпечується наданням системі економічного драйву за моделями сталого економічного зростання та розвитку, підтримує стійкість набутої конкурентної позиції в умовах повоєнного відновлення й господарювання за сучасними парадигмами управління цими процесами в мирний час.

Інвестиційна активність є ключовим інструментом сталого розвитку та зростання конкурентоспроможності підприємств торгівлі України, невід'ємною складовою стратегічних моделей сучасного бізнесу, модулятором траєкторії сучасного руху.

Підтверджено висунуту гіпотезу щодо провідного значення інвестиційної активності підприємства у забезпеченні сталого економічного розвитку та конкурентоспроможності, її невід'ємності у складі стратегічних моделей сучасного бізнесу, ролі модулятора траєкторії його сучасного руху, у досягненні синергії стійкості торговельного сектору та інтеграції у глобальні ланцюги створення нової вартості та підвищення рівня соціально-економічної ефективності. Виявлено, що створення гнучкого механізму врахування внутрішніх та зовнішніх факторів зумовлює конкретну інвестиційну потребу підприємства, що на цьому етапі відповідає політиці адаптації до динамічних змін в економічному середовищі, а надалі наповнюється параметрами ресурсного забезпечення сталого економічного розвитку. Інвестиційна траєкторія забезпечення цільових темпів економічного розвитку виступає джерелом підвищення стійкості, конкурентоспроможності системи, що ілюструється наявністю органічності напрямів інвестиційного впливу та об'єктів оцінки конкурентного потенціалу.

Попри динамічність факторів впливу на результативність господарської системи, як за змістом, так і за силою впливу на інструменти вирішення проблем її функціонування в умовах нових викликів ці питання потребують подальших досліджень у сфері фінансового інжинірингу та економічного управління системою за критеріями досягнення цільових темпів сталого економічного розвитку та рівня конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

Berdar, M., Kot, L., Martyniuk, L., Yevtushevska, O., & Sapachuk, Y. (2024). Challenges and prospects of innovation and investment development of enterprises in the post-war period. *Economics of Development*, 23(2), 27–37. <https://doi.org/10.57111/econ/2.2024.27>

Cui, X., & Brychko, A. (2023). Innovation management of the enterprise in the context of sustainable development. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 5(52), 208–221. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4147>

Damodaran, A. (2025). *Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset* (4th ed., University Edition). Wiley. 1136 p.

Gutierrez-Broncano, S., Linuesa-Langreo, J., Rubio-Andres, M., & Angel Sastre-Castillo, M. (2024). Can hybrid strategy improve SME performance? The role of innovation and adaptive capacity. *European Journal of Innovation Management*, 27(9), 173–197. <https://doi.org/10.1108/ejim-07-2023-0566>

Kannan, S., & Gambetta, N. (2025). Technology-driven sustainability in small and medium-sized enterprises: A systematic literature review. *Journal of Small Business Strategy*, 35(1), 129–157. <https://doi.org/10.53703/001c.126636>

Se, Y., & Lin, C. (2022). The impact of investment strategies and sustainable development goals on organizational performance: The mediating role of organizational climate. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 10(1), 2101017. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2022.2101017>

Statista. (n. d.). eCommerce – Ukraine. <https://www.statista.com/outlook/dmo/ecommerce/ukraine#revenue> (accessed July 11, 2025).

Ustymenko, M. (2024). Optimisation of the strategy of state support for small and medium-sized enterprises at the regional level through investment and innovation measures. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series Economics*, 11(4), 120–132. <https://doi.org/10.52566/msu-econ4.2024.120>

World Bank. (2024). *Ukraine: Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4), February 2022 – December 2024*. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P1801741ca39ec0d81b5371ff73a675a0a8.pdf>

Атамас, О. (2023). Інвестиційна діяльність в Україні: реалії сьогодення. <i>Економіка та суспільство</i> , (54). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-42	Atamas, O. (2023). Investment activity in Ukraine: current realities. <i>Economy and society</i> , (54). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-42
--	--

Базиліук, Я., Власенко, Р., & Власюк, О. та ін. (Ред.). (2025). <i>Економічна безпека України в умовах високих воєнних ризиків та глобальної нестабільності: експертно-аналітична доповідь</i> (Я. Жаліла, заг. ред.). Київ: НІСД. https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.03	Bazylyuk, Ya., Vlasenko, R., & Vlasyuk, O. et al. (Eds.). (2025). <i>Economic security of Ukraine in conditions of high military risks and global instability: expert and analytical report</i> (Ya. Zhalila, general ed.). Kyiv: NISD. https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.03
--	---

Гуменюк, Я., & Ткачов, З. (2024). Інвестиції у сталій розвиток: світова практика та перспективи для України. <i>Економіка та суспільство</i> , (67). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-62	Humeniuk, Ya, & Tkachov Z. Investments in sustainable development: global practice and prospects for Ukraine. <i>Economy and Society</i> , (67). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-62
--	--

Державна служба статистики України. (б. д.) з https://www.ukrstat.gov.ua	State Statistics Service of Ukraine. (n. d.). https://www.ukrstat.gov.ua
---	---

Крехівський, О., & Саліхова, О. (2022). Повоєнна модернізація промисловості: внутрішні та зовнішні ресурси. <i>Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право</i> , 6(125), 83–104. https://doi.org/10.31617/3.2022(125)06	Krehivskiy, O., & Salikhova, O. (2022). Post-war modernization of industry: internal and external resources. <i>Foreign trade: economics, finance, law</i> , 6(125), 83–104. https://doi.org/10.31617/3.2022(125)06
---	--

Легкоступ, І. І., & Сاینчук Н. В. (2022). Сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні: вітчизняний та міжнародний аспекти. <i>Економіка та суспільство</i> , (46). https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2075 https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-56	Legkostup, I. I., & Sainchuk N. V. (2022). Current state of investment activity in Ukraine: domestic and international aspects. <i>Economy and society</i> , (46). https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2075 https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-56
---	--

Пилипенко, С. (2020). Стратегічне управління підприємством на засадах концепції сталого розвитку. <i>Економіка та суспільство</i> , (21). https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/33?utm	Pylypenko, S. (2020). Strategic management of the enterprise based on the concept of sustainable development. <i>Economy and society</i> , (21). https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/33?utm
---	--

План для Ukraine Facility 2024–2027. (б. д.). https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf	Plan for Ukraine Facility 2024–2027. (n. d.). https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf
---	---

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що вони не мають фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не мають відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автори працюють в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в передженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів та редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Автори не отримували прямого фінансування для цього дослідження.

Гуляєва, Н., Вавдійчик, І., & Мельник, В. (2026). Інвестиційні детермінанти сталого розвитку та конкурентоспроможності в торгівлі. *Scientia fructuosa*, 3(167), 225–247. [http://doi.org/10.31617/1.2026\(167\)13](http://doi.org/10.31617/1.2026(167)13)

Надійшла до редакції 29.08.2025.

Відправлено на доопрацювання 12.10.2025.

Прийнято до друку 07.11.2025.

Публікація онлайн 19.06.2026.